

Kas ir kokia apimti AUSZRĄ faktiškai redagavo? Pirmam numeriui, su deklaratyvine pratarme, medžiagą daugumoje atsiuntė dr. J. Basanavičius, kuris to numerio tituliniam puslapyje yra įrašytas leidėju, bet jau ir šiame numeryje yra medžiagos parengtos J. Mikšo ir kuris tą numerį faktiškai suredagavo, prižiūrėdamas visą jo atspausdinimo ir koregavimo darbą. Taip tas buvo daroma visą laiką. Kitaip tariant AUSZRĄ parengdavo ir išleisdavo faktiški (techniški) redaktoriai. Jie gautus ar jų pačių parengtus rašinius jungė į numerius, žiūrėjo kalbą, parašydavo atsakymus į laiškus redakcijai (skelbiant redakcijos vardu atsakymus „gromatnyczia“, „gromatu skardine“ skyriuje), prižiūrėdavo spausdinimo darbus ir atlikdavo viso numerio rašinių korektūras. Tokių faktiškų AUSZROS redaktorių buvo keturi: Jurgis Mikšas, Jonas Šliūpas, Martynas Jankus ir Juozas Andziulaitis. Dr. J. Basanavičius niekad nebuvo atvykęs į Mažąją Lietuvą ir AUSZROS techniškai niekad neredagavo. Tų redaktorių įnašas į AUSZROS parengimą bei išleidimą, įvairiais požiūriais, yra labai nevienodas.

Pradžiai peržiūrėjus redakcijos atsakymų skyrių matyti, kad 1883 m. tie atsakymai, sumoje, sudaro apie 6 p., 1884 — 18, 1885 — 10 ir 1886 m. — 2 p., t.y. viso 36 p. Paskiri redaktoriai tuos atsakymus davė šitaip: J. Mikšio parengti atsakymai apima 5 1/2 p., J. Šliūpo — 5, M. Jankaus — 24 1/2 ir J. Andziulaičio — 1 puslapij. Apgraišomis sprendžiant iš, jau minėtos išlikusios AUSZROS archyvinės medžiagos apimties, ne visi laišškai siūsti AUSZRAI susilaukė redakcijos atsakymo. Gal ne visi redaktoriai vienodai įvertino tų atsakymų svarbą, o gal tam neturėjo laiko.

Dar kartą galima pasakyti, kad faktiškai AUSZRĄ redagavo keturi redaktoriai: Jurgis Mikšas, Jonas Šliūpas, Martynas Jankus ir Juozas Andziulaitis. Dr. Jonas Basanavičius niekad nebuvo atvykęs į Mažąją Lietuvą ir AUSZROS techniškai neredagavo. 1) J. Mikšas suredagavo 1883 m. 1-4, 1885 m. 9-12 ir 1886 m. 1-4 numerius, t.y. viso išleido 12 numerių, kurie sudaro 416 p. 2) J. Šliūpas suredagavo 1883 m. 5-10 ir 1884 m. 1-3 numerius, t.y. viso išleido 9 numerius (nors faktiškai parengė dar 2 numerius, kurie kaip 1884 m. 4 ir 5 n. buvo išleisti M. Jankaus vardu), kurie sudaro 286 p. 3) M. Jankus parengė 1884 m. 4-12 ir 1885 m. 1-8 numerius, t.y. viso išleido 17 numerių, kurie sudaro 576 p. ir 4) J. Andziulaitis faktiškai (nors formaliai leidėju yra pasirašęs J. Mikšas) suredagavo 1886 m. 5-6 numerius, t.y. išleido 2 numerius, kurie sudaro 72 p.

Peržiūrint AUSZROS visus 1294 p. rašinius pagal autorius (faktiškai daugumas rašinių paženklinta slapyvardėmis ar slapyrai-

dėmis), matyti, kad atskirų rašinių skaičiumi visus pralenkia Jonas Šliūpas, paskelbęs AUSZROJE 101 didesnę ar mažesnę rašinių. Iš redaktorių toliau seka J. Mikšas su 30 (daugumoje neilgų) rašinių, J. Andziulaitis — 16 rašinių ir M. Jankus su pora rašinių. Iš neredaktorių, tuo požiūriu, daugiausia rašė M. Davainis-Silvestraitis, paskelbdamas 82 rašinius (pasirašydamas net 17 slapyvardžių). J. Basanavičiaus AUSZROJE yra 66 rašiniai.

Žinoma, šie skaičiai neparodo nei redaktorių, nei bendradarbių įnašo apimties. Kiek arčiau ta kryptimi palyginiimus galima daryti žiūrint į tų rašinių puslapių skaičių. AUSZROS rašiniai, daugumoje, nėra ilgi. Gal daugiau vietos užima vertimai iš lenkų kalbos trijų poemų, spausdintų atkarpomis, kurios drauge apima viso apie 55 p. (Tai Kondratavičiaus „Margyris“, vertė kun. S. Norkus, to paties autoriaus „Kaimo mokslinyczia“, vertė P. Arminas ir „Piastų dukėt“, vertė P. Arminas). Iš originaliųjų rašinių gal vien tik dr. J. Basanavičiaus rašiniai yra ilgesni. Apgraibomis suskaičiavus matyti, kad dr. J. Basanavičiaus 66 rašiniai apima apie 205 p., J. Šliūpo 101 rašinys apima apie 170 p., o M. Davainio-Silvestraitio 82 rašiniai apima apie 60 p.

Pastaroji statistika rodo, kad 1294 puslapiams užpildyti reikėjo didesnės talkos, reikėjo suburti daugiau rašančiųjų. Leidėjai sugebėjo suburti tokį būrį. Daugumas jų savo rašinius ženklino slapyvardėmis. Tai buvo daroma, visų pirma, rašiusių saugumui. Daugumas autorių, korespondentų juk gyveno, patys ar jų artimieji, Rusijos imperijos ribose. O tiems patiems autoriams pavartojus kelias skirtingas slapyvardes, skaitytojams buvo sudaromas įspūdis, kad AUSZRA turinti net labai daug bendradarbių. AUSZROJE rašiusių asmenų slapyvardžių bei slapyraidžių vardynas (viso 202) yra pateiktas šio leidinio I-me tome (X-XIV p.).

Lietuvių Enciklopedijos AUSZRA rašinio (t. I, p. 465-473) duomenimis, AUSZROJE išspausdintų straipsnių, korespondencijų, žinių ir eilėraščių yra žinomi šie autoriai:

1. *Adomaitis*, Juozas, g. 1859.VIII.7 d. Šmuliškėje, Lukšių vlsč. Šakių aps. — m. 1922.VIII.5 d. Chicagoje. Baigęs 6 klas. ūkininkavo, o paskui išvyko į Varšuvą valdininkauti. 1885 m. pradėjo bendradarbiauti AUSZROJE; rašė slapyv. „Szern.“. V. Kudirkos ir J. Adomaičio iniciatyva įsteigus VARPA, jį 1889-90 m. redagavo. 1892-94 m. dirbo Bremene. 1895 m. atvyko į JAV, kur Chicagoje, iki 1921 m. redagavo savaitraštį LIETUVA. Pritaikomo mokslo srityje parašė visą virtinę populiarių knygų. „Dėdės Šerno“ vardu buvo lietuvių JAV ateivių tarpe liaudies švietėju.

2. *Akelaitis*, Mikalojus, g. 1829.XII.6 d. Čiuoderiškiuose, Šaltupių vlsč., Marijampolės aps. — m. 1887.IX.27 d. Paryžiuje. Mokytojau-damas Suvalkijoje rinko tautosakinę medžiagą. Dalyvavo anticaristi-nėje veikloje ir buvo priverstas pabėgti į užsienį. Grįžęs į Lietuvą, 1863 m. įsijungė į sukilimą. Kaip pavad. Įgaliotinio Augustavo vaivadijai suredagavo (berods du numerius) perdidikos „Žinia apej lenku wajna su maskolejs“. Gyvendamas Paryžiuje buvo „Želmens“ D-jos steigėjas ir p-kas. 1884 ir 1885 m. rašė AUSZROJE (Lietuvos istorijos klausimais) „N. Ak.“ ir „N. Akelaitis“ vardu. Parašė, lenkų kalba, lietuvių kalbos gramatiką, kuri 1890 m. buvo išleista Poznanėje.

3. *Andriukaitis*, Motiejus Juozas, g. 1840 m. Butkiškių k., Barzdų vlsč., Šakių aps. — m. 1894.III.24 d., Shenandoah, Pa. 1869 m. atvyko į JAV. Buvo vienas pirmųjų JAV lietuvių susiburimų organizatorius. 1886 m., savo pavarde, parašė į AUSZRĄ „Korespondenciją iš Shenandoah“, pask. 1886 m. 151 p.

4. *Andziulaitis*, Juozas, g. 1864.XII.12 d. Gaistruose, Antanavo vlsč., Marijampolės aps. — m. 1916.II.12 d. New Britain, Conn. Veiverių Mokytojų seminarijoje, su kitais, leido rankraštinių laikraš-tėlių „Naudingos Veiverių seminarijos mokinių valandos“. 1883 m. buvo paskirtas mokytoju į Garliavą. J. A. Kalnėno slapyv. AUSZ-ROJE pradėjo spausdinti eilėraščius. 1885 m. rašė slapyvard. J. A. Kalnėnas, Kal., K. Buvę įtartas nelegalia veikla ir užtat norėta jį perkelti į Lenkiją. Nesutikdamas, emigravo į Mažąją Lietuvą ir suredagavo du paskutinius AUSZROS numerius. 1886 m. rašė „J. Kal, K., J. Kalnėnas ir Kalnėnas (Andziulaitis)“ slapyv. AUSZRAI nustojus eiti išvyko į JAV. 1890 m. pradėjo redaguoti „Vienybė lietuvininkų“. 1892-93 m. bendradarbiavo „Apšvietos“ žurnale. Baigęs 1895 m. universitetą pradėjo verstis gydytojo praktika. Jo kūriniai AUSZROJE: 1884 m. 253, 400, 406; 1885 m. 214, 271, 280, 318 p. ir 1896 m. 81, 136, 172, 180 p.

5. *Arminas*, Petras, g. 1853.IX.16 d. Deksniškiuose, Gižų vlsč., Vilkaviškio aps. — m. 1885.III.18 d. Marijampolėje. Baigęs Veiverių Mokytojų seminariją mokytojavo Alvite ir Naumiestyje. 1877 m. perkeltas į Marijampolės gimnaziją sudarė „Lietuvišką chrestomati-ją“. 1883 m. iškeltas mokytoju į Augustavą. AUSZROJE pradėjo rašyti Petro Trupinėlio slapyvarde 1883, o taip pat 1884 ir 1885 m. Taip pat pasirašinėjo „P. Trupinėlis“ ir „Trupinėlis“ slap. Daugiausia pasireiškė kaip vertėjas. Ypač pažymėtinas „Kariškos senovės lietuvių dainos“ (Tegul giria šlamščia, ūžia“ iš „Piasto dukters“) vertimas, (virtęs populiaria daina — 1884 m. 306 p.). Prie vertimo

teksto yra pateiktos ir tos dainos pirmo posmo gaidos. 1884 m. atsisakė mokytojo pareigų ir grįžo į Marijampolę. Mirė džiova.

6. *Bagdonas*, Juozas, g. 1866.IV.6 d. Slibinuose, Kybartų vlsč. Vilkaviškio aps. — m. 1956.VI.8 d. Clevelande, Ohio. 1886 m. baigė Marijampolės gimn., o 1891 Maskvos un. mediciną. 1886 m. „Kvietaitis“ slapyvarde parašė ilgesnę korespondenciją į AUSZRĄ. Priverstas išvykti į užsienį 1900 m. Pasaulinėje parodoje Paryžiuje organizavo lietuvių skyrių. 1919–22 m. Lietuvoje buvo Sveikatos Depart. Direkt., o 1922–1935 m. profesoriavo L. Un. medicinos fakultete. Vienas Liet. Blavinimo s-gos steigėjų, jos pirmininkas ir žurnalo „Blaivybė ir sveikata“ (1938–40) redaktorius.

7. *Baltramaitis*, Silvestras, g. 1841.X.21 d. Monkiškiuose, Radviliškio vlsč., Šiaulių aps. — m. apie 1921 m. Rusijoje. 1863 m. baigė Telšių prog-ją ir išvyko į Petrapilį, kur dirbo viešojoje bibliotekoje. Petrapilyje buvo vienas pirmųjų lietuviškų vakarų organizatorių. 1883 m., pasirašydamas „Žiemkintis“, parašė ilgesnę korespondenciją apie lietuvius gyv. Petrapilyje. Vėliau „Z“ slapyvarde vėl rašė korespondenciją ir pareiškė viltį, kad spauda atgaus laisvę. 1884 m. „Žiemkintis“ atsiuntė net 4 p. korespondenciją iš Petrapilio. Tais pat metais atsiuntė tekstą tūlo Jono Žvirblio iš Kauno rėdybos rusų carui pasiūsto labai „keliaklupsčiaujančio“ rašto tekstą, atrodo „Z“ gautą Petrapilyje iš kokios tai įstaigos. 1895 m. visos Rusijos spaudos darbuotojų suvažiavime skaitė paskaitą, kurioje įrodinėjo spaudos draudimo beprasmingumą. Buvo Lietuvių Mokslo d-jos Vilniuje nariu. Parengė literatūros apie Lietuvą bei lietuvių tautą ir lietuvių spaudos bibliografijos veikalus. Sudarė didžiausias iki 1917 m. lietuvių bibliografijas.

8. *Baranauskas*, Antanas, g. 1831.I.5 d. Anykščių Jurzdike, Utenos aps. — m. 1902.XI.13 d. Seinuose. Vyskupas, poetas. 1862 m. baigė Petrapilio Romos Katalikų Dvasinę Akademiją. Iki 1864 m. studijavo vakarų Europos universitetuose. 1884 m. buvo paskirtas vyskupu koadjutoriumi į Žemaičių vyskupiją, o 1897 m. Seinų vysk. 1858 m. parašė eilėrašį „Kelionė Peterburkan“, kurio vienas posmas tapo savita anti rusiška daina: „Kad tu, gude, nesulauktum, nebus, kaip tu nori“. 1858–9 m. parašė „Anykščių šilelį“. AUSZROS pirmame numeryje tilpo, be jo žinios, eilėraštis „Lietuvos senovės paminėjimas“, kuris buvo pasirašytas raidėmis „A. B.“ ir turėjo „1862 m.“ datą. Nors pats kūrė giliai patriotinius lietuviškus eilėraščius ir mėgino sudaryti bendrinę lietuvių rašomąją kalbą vakarietiškas pagrindais, bet prie aušrininkų nepritapo.

9. *Baranauskas*, Augustinas, g. 1861.VIII.1 d. Šiupilių km. Gruzdžių vlsč., Šiaulių aps. — m. 1923.VIII.24 d. Gruzdžiuose.

Baigęs pradinę mokyklą ir iš tėvo vargonininko išmokęs vargonauti, vargonavo Žagarėje ir Žarėnuose. Liaudies poetas, savo dainoms parašydavęs ir melodijas. Už nelegalės spaudos platinimą ir jaunųjų ūkininkų organizavimą caro valdžios buvo ištremtas iš Lietuvos. 1883 m. slapyvardė „A. B.“ ir 1885 m. pasirašydamas „A. B. Šiurpulys“ AUSZROJE paskelbė kelius patriotinius eilėraščius. 1885 m. hektografuotame laikraštelyje „Dainu neszejis“ irgi paskelbė savo poetinius kūrinius.

10. *Basanavičius*, Jonas, g. 1851.XI.23 d. Ožkabalių km., Bartininkų v., Vilkaviškio aps. — m. 1927.II.16 d. Vilniuje. Gydytojas ir etnografas, Vasario 16-tosios dienos akto signataras. 1873 m. baigė Marijampolės gimn. Pradžioje studijavo istoriją bei filologiją, o 1879 m. baigė Maskvoje mediciną ir, beveik tuojau pat, išvyko gydytoju į Bulgariją, kur iki 1905 m. daugiausia gyveno. Tik atsiradęs užsienyje pradėjo rašyti į Mažosios Lietuvos laik. „Naują Keleivį“, o vėliau į „Lietuvišką Ceitungą“, drauge pradėjęs domėtis galimybėmis Didžiosios Lietuvos lietuviams turėti savo laikraštį. Vienas AUSZROS sumanytojų ir leidėjų, pateikdamas medžiagą pirmam numeriui, kurio pradžioje paskelbė AUSZROS ideologijos apmatius. AUSZROJE jo rašiniai paskelbti 1883—1885 metų visuose ir 1886 m. 1-3 numeriuose. Rašė Lietuvos istorijos, kalbos, tautosakos ir šiaip kultūros klausimais, pasirašinėdamas „A. B., B., Bassanis, Birsztonas, Bs., Dras J. Bs., Drs J. Bs., J. B., J. Bassanius, J. Bs., J. Bs“ ir kit., o taip pat ir savo pavarde. Vienu savo gyvenimo uždavinių laikė būtinumą surasti lietuvių kilmę. Pirmas pradėjo mūsų tautosakos mokslinį tyrimo darbą. Pats surinko daug tautosakinės medžiagos. Lenkams okupavus Vilnių liko ten L. Mokslo Draugijai vadovauti ir lietuvių reikalus ginti. Iš jo raštų stipriausia yra publicistika.

11. *Beržanskis*, Liudvikas, g. 1864.I.10 d. Pluoguose, Vieکشnių v., Mažeikių a. — m. 1888.V.23 d. ten pat, Pluoguose. Baigęs Šiaulių gim. Petrapilio univ. studijavo matematiką-Fiziką, bet tų mokslų nebaigęs mirė džiova. 1884 m. pasirašydamas „J. K . . . gis“ o 1885 m. — „J. K. Dagys“ ir „J. Kadagys“ AUSZROJE paskelbė kelias korespondencijas, daugiausia iš Vieکشnių apylinkės.

12. *Bliudžius*, Antanas. Smulkesnių, biografinių žinių apie jį nėra. Kilęs iš Bliūdžiškių km. B. šeimos, davusios daug žinomų lietuvių veikėjų. 1884 m. AUSZROS 1, 2, 3 nr. įdėta trumpa korespondencija (iš Vloclavko, Kujavų vysk. sostinės?), pasirašyta „Antanas Bludzius“ vardu. Koresp. rašoma apie buv. Žemaičių vyskupo Kaz. Beresnevičiaus 25-rių metų vyskupavimo sukaktį. Esą vyskupas ten

šventės savo vyskupavimo 25-rių metų sukaktį, kurios metu buvo sveikintas ir žemaitiškai. Atrodo, kad sveikino koresp. autorius.

13. *Bruožis (Bruožaitis)*, Vilius, g. 1843.V.17 d. Gystaiduose, Ragainės aps. — m. 1909.VII.6 d. Tilžėje. Mediciną studijavo Karaliaučiaus univ. 1870/71 m. Prūsijos-Prancūzijos kare buvo vok. kariuomenėje karo gydytojas. Vienas Mažosios Lietuvos atgimimo pionierių. 1885 m. ištraukė į Birutės draugijos veiklą, panaudodamas savąją, fantastinę kalbotyrą skaitė paskaitas apie lietuvių kalbą. AUSZROJE pasirašydamas „Bruožis“, rašė net labai dideles korespondencijas apie Birutės D-jos veiklą.

14. *Budrikas (Budrikis)*, Pranas, g. 1847 m. Didžiosios Palieknės kaime, Skuodo v., Kretingos a. — 1921.V.8 d. ten pat. Prieš 1864 m. baigė pradž. mokyklą. Visą laiką ūkininkavo savo ūkyje. Platino pogrindžio spaudą. 1885 m. AUSZROJE paskelbė korespondenciją apie Skuodą ir ten veikusią „rasztininkų“ pasiputimą, pasirašydamas „J. Snapelis“.

15. *Buivydas*, Antanas, g. 1856.II.20 d. Juodeikiuose, Žagarės v. Šiaulių a. — 1919.II.20 d. Tuloje, Rusijoje. Baigęs Šiaulių gim. studijavo Maskvos medicinos fakultete, kurį baigė 1884 m. Studentaudamas susipažino arčiau su J. Šliūpu. Žagarėje, drauge su vargonininku A. Baranausku platino nelegalią spaud. Caro valdžios persekiotas turėjo išvykti į Turkestaną, kur ilgai gydytojavo. 1884 m. AUSZROJE yra jo jumoristinis rašinėlis „Juokai“, pasirašytas „Ant. B.“, o 1885 m., slapyvarde „A. J. B. Žagaras“ korespondencijos apie Žagarę ir apie pastatymą paminklo S. Daukantui.

16. *Bukaveckas*, Kazys, g. 1855.III.4 d. Obšrutų km., Pilviškių v., Vilkaviškio a. — m. 1940.XII. LE I. 469 p. minimas kaip AUSZROS bendradarbis ir net nurodoma jo slapyvardė, kuriąją jis naudojo, būk tai rašydamas AUSZROJE. Jo biografijoje LE irgi tai teigiama, o periodinėje spaudoje net nurodoma ir daugiau slapyvardžių kuriomis jis būk tai naudojosi rašydamas į AUSZRĄ. Ne, AUSZROJE tomis slapyvardėmis nėra nei vieno rašinio. K. Bukaveckas jas panaudojo rašydamas „Lietuviškame Balse“, „Šviesoje“.

17. *Burba*, Aleksandras, g. 1854.X.30 d. Pailių viens., Kruopių v., Šiaulių aps. — m. 1898.III.27 d. Plymouth, Pa. 1882 m. įšventintas kunigu Vilniuje. Už pastangas įvesti lietuvių kalbą į bažnytines pamaldas prolenkiškos Vilniaus vyskupijos vyresnybės vis buvo keliamas iš vienos parapijos į kitą. Už lietuvišką veiklą, vėliau, rusų buvo suimtas. 1889 m. atvyko į JAV. Dar seminarijoje būdamas rašė eilėraščius. Kunigaudamas rinko tautosaką ir platino lietuvišką spaudą. AUSZROJE rašė eilėraščius (1883 — Viltis, 1884 — Raginimas, Vieversėlio giesmė) ir korespondenc., pavartodamas ir

slapyvardę „Pailius“. Atvykęs į JAV, iš pradžių drauge su J. Šliūpu, varė lietuviškumo kėlimo ir stiprinimo darbą.

18. *Čerka-Čerkus-Čerkauskas*, Jonas, g. 1856.V.12 d. Lebentiškio vs., Suosto par., Biržų a. — m. apie 1949 m. Geležinkelio tarnautojas. 1885 m. AUSZROJE paskelbė, „Starkas“ slapyvardė, korespondencijas, daugiausia iš Biržų aps.

19. *Dagilis*, Stanislovas, g. 1843.III.3 d. Mažutiškiuose, Biržų aps. — m. 1915.XI.6 d. Biržuose. 1869 m. baigė Slucko evangelikų gimnaziją. 1873 m. baigė Petraplio istorinį-filosofinį fakultetą ir iki 1894 m. dėstė lotynų ir graikų kalbas gimnazijoje Sumy mieste, Ukrainoje. Studentu būdamas rinko lietuvių liaudies dainas. Į lietuvių kalbą vertė A. Mickevičiaus, L. Syrokomlės ir kitų raštus. Šį tą ir pats kūrė, ypač eilėraščius. AUSZROJE (1884 m. savo pavarde) paskelbė 10 p. studiją „Lietuvių raszliava“, o 1886 m. slapyvardė „S. D. S.“ paskelbė „Keli žodžei apie poeziją abelnai, o įpaczei apie sudėjimą eiliu“.

20. *Dambrauskas*, Aleksandras, g. 1860.IV.8 d. Kuronių k., Pagirių v., Ukmergės a. — m. 1938.II.19 d. Kaune. 1880 m. baigęs Šiaulių gimnaziją įstojo į Petrapilio univ. matematikos skyrių, bet 1881 m. įstojo į Kauno kunigų seminariją, kurią baigė 1884 m. 1888 m. baigė Petrapilio R. K. dvasinę akademiją. Už paraginimą mokinių neiti į cerkvę, o į katalikų bažnyčią buvo ištremtas į Rusiją. Grįžęs iš ištrėmimo 1902—1906 m. profesoriavo toje pačioje Akademijoje. Grįžęs į Kauną buvo Kauno kapitulos prelatas, daugelio veikalų autorius, įvairių laikraščių steigėjas, redaktorius. Literatūrinę kūrybą pradėjo AUSZROJE, 1884 m. paskelbdamas, „Jaksztas“ slapyvardžiu, eiliuotą rašinį „Giesmė praszciokėlio nemokanczio rasziti“. Buvo universalus ir, savo laiko, bene pats produktyviausias lietuvių literatas, rašydamas ne tik poezijos bei prozos, bet ir satyros kūrinius.

21. *Davainis-Silvestraitis*, Mečislovas, g. 1849.IV.8 d. Žieveliškiuose, Raseinių a. — m. 1919.V.31 d. Vilniuje. 1860—63 m. mokėsi Kauno ir Kėdainių gimnaz. Gyvendamas tėviškėje, nuo 1867 m. rinko tautosaką. 1874—76 m. mokydamasis šaltkalvystės Varšuvoje pradėjo spausdinti eilėraščius ir straipsnius lenkų spaudoje. S. Railos paveiktas pradeda rašyti lietuviškai. Apie 1881 m. susipažįsta su J. Basanavičiumi. Nuo 2-jo AUSZROS numerio pradėjo joje bendradarbiauti ir liko iki galo josios korespondentas. Yra pirmasis lietuviško laikraščio žurnalistas. AUSZROJE pasirašinėjo 17 skirtingų slapyvardžių: „C, Cyrulys, Dudutis, M.D., M.D.S., M. Davainis, S, V. Vev., Veversis, Veversys, Viev., Vieversys, Vyturys, W. Wewersys“ ir t.t. Jau 1890 m. turėjo surinkęs apie 700 pasakų, virš

1000 dainų ir apie 3000 smulk. tautosakos vienetų. Buvo romantinės krypties poetas.

22. *Didžiulis*, Stanislovas-Peliksas, g. 1850.XI.20 d. Griežionėliuose, Viešintų v., Panevėžio a. — m. 1927.V.19 d. ten pat. Iki 1863 m. mokėsi Panevėžio gimnaz., o po to privačiai. Turėjo turtingiausią spaudos draudimo metais lituanistinę biblioteką. Rinko tautosaką, sudarinėjo lituanistines bibliografijas. Susirišęs su J. Mikšu bei M. Jankum, pradėjo rašyti į AUSZRA, pasirašydamas „Maž., Mažutis, Peliksas Mažutis“ (1884 m. „Tikrieji vardai nekuriu vietu Lietuvoje“, o 1885 m. ir eilėraščius).

23. *Dihrikis (Dirikis)*, Andrejs, g. 1853.I.21 d. — m. 1887.XII.27 d. Latvių kalbininkas. Nuo 1877 m. tarnavo prie Sofijos (Bulgarijoje) gubernatoriaus ir, atrodo, Bulgarijoje susipažino su J. Basanavičiumi. Nuo 1884 m. dirbo Vidžemės gubernijos kanceliarijoje. 1872 m. buvo sudaręs lietuviškai-latvišką žodyną, vėliau — lietuvių kalbos gramatiką ir lietuviškų dainų rinkinį. 1883 m., pasirašydamas „Andriejus Latvis“, AUSZROJE paskelbė rašinį apie latvių laikraščius ir kun. A. Juškos nekrologą.

24. *Fromas*, Aleksandras, g. 1822.XII.12 d. Raseiniuose — m. 1900.VIII.8 d. Gongailiškiuose, Girkalnio v., Raseinių a. Pirmasis lietuvių dramaturgas, žinomas A. Gužučio slapyvardžiu. Baigęs Kražių gimnaziją dirbo teisme ir gubernatoriaus raštinėje. 1882/83 m. M. Davainis-Silvestraitis Fromą paskatino rašyti lietuviškai. „Begunas“ ir „Gužutis“ slapyv. AUSZROJE 1884 m. paskelbė korespondencijas iš Raseinių bei apylinkės. Parašė ir išleido pirmuosius lietuvių dramaturgijos kūrinius: „Ponas ir muzikai“, „Eglė žalčių karalienė“, „Išgriovimas Kauno pilies 1362 m.“

25. *Godlevskis*, Mikalojus, g. 1818.I.16 d. Girvalakiuose, Skirsneinės v., Raseinių a. — 1890. Apsigyvenęs po 1861 m. Girvalakuose vertėsi šundaktaravimu ir platino slaptus liet. raštus; iš kun. M. Sederavičiaus gautuosius pristatydavo M. Davainiui-Silvestraičiui, A. Fromui. Pats rašė ir vertė. Daug jo kūrinių liko neišspausdinta. 1884 m. AUSZROJE, „Gdl.“ parašu paskelbė eilėraščių „Žemaicziu szlovė“. Parašė knygą ir medicinos klausimais.

26. *Gimžauskas*, Silvestras, g. 1844 m. Kirdeikių km., Linkmenų v., Švenčionių a. — m. 1897.IX.27 d. Varšuvoje. 1863/64 m. mokėsi Vilniaus kunigų seminarijoje, bet išstojo. Dirbo vaistinėje ir 1874 m. Petrapilio med. chirurg. akademijoje gavo provizoriaus padėjėjo pažymėjimą. Vienok, 1875 m. vėl stoji kunigų seminarijon ir 1876 m. buvo įšventintas kunigu. Eilėraščius pradėjo rašyti būdamas seminarijoje. 1870 m. Leipzige išleido satyrines eiles. Gražiausias Gimžausko poezijos rinkinys yra „Lietuvos bičiulis“ išl. 1881 m.

Tilžėje. „Svalė“ ir „Vargomatis“ slapyvardėmis AUSZROJE paskelbė 1884 m. kelias korespondencijas. Tais pat metais taip pat tilpo jo poema „Nemenczinas“. Vėliau pakaltino AUSZRA dėl, jo manymu nepalankių katalikybei pasisakymų AUSZROJE, o 1886 m. brošiūroje „Priesauszris“ tai pakartojo.

27. *Jablonskis*, Jonas, g. 1860.XII.30 d. Kubilių k., Bublelių v., Vilkaviškio a. — m. 1930.II.23 d. Kaune. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, kurią 1881 m. baigė aukso medaliu. 1885 m. Maskvoje baigė klasikinės filologijos mokslus. Lietuvių kalba pradėjo domėtis tik studijuodamas universitete. Auszros pasirodymas jam padarė didelį įspūdį. 1883 ir 1884 m. AUSZROJE, pasirašydamas „J. Jb., J. Obuol. ir K. J.“ paskelbė kelias korespondencijas. Sunormavo rašomąją lietuvių kalbą. Jo ilgamečio kalbinio triūso vaisiais ir dabar naudojasi visa lietuvių tauta.

28. *Jankus*, Martynas, g. 1858.VIII.7 d. Bitėnuose, Pagėgių aps. — m. 1946.V.23 d. Flensburg, Slesvig-Holstein, Vokietijoje. Baigęs pradž. mokyklą dirbo ūkyje ir savarankiškai lavinosi. J. Mikšo paveiktas įsitraukė į lietuvių tautinį judėjimą. Rėmė ir redagavo AUSZRĄ. Jis taip pat padėjo J. Mikšui suredaguoti ir išleisti AUSZROS kalendorius. 1889—92 m. VARPO ir ŪKININKO atsakingasis redaktorius. Įsigijęs spaustuovę, Bitėnuose spausdino lietuviškas knygas. Išleido keliasdešimts populiarių knygucių. AUSZROJE rašė atsakymus į laiškus redakcijai. 1886 m. paskutiniame numeryje paskelbė eilėraštį „Lietuviams“.

29. *Jurgėlaitis*, Antanas (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko gauti). Vienas iš pirmųjų ateivių JAV, atvykęs 1868. Bendradarbiavo „Lietuviškoje Gazietoje“ 1879. AUSZROJE 1883 m. buvo išsp. jo laiškas „Gromata isz Amerikos“, iš Springfield, Ohio.

30. *Katelė*, Jonas, g. 1831.I.13 d. Suvainių k., Kupiškio v., Panevėžio a. 1853—55 m. mokėsi Varnių kunigų seminarijoje. 1855 m. įšventintas kunigu. Nuo 1872 m. Panemunėlio klebonas. Organizavo „daraktorių“ kursus, kaimuose steigė slaptas mokyklas. Lenkų savaitraštyje „Tygodnik powszechny“ 1877 m. pirmasis paskelbė poeto A. Strazdo biografiją. „Veversio“ (M. Davainio-Silvestraičio) ir „Parplio“ (J. Mikšo) išversta ji buvo paskelbta 1883 m. AUSZROS 8, 9, 10 numeryje. Mirė 1908.V.8 d. Panemunėlyje, Rokiškio a.

31. *Katkus*, Mikalojus, g. 1852.XII.5 d. Ažytėnų km., Kėdainių a. — m. 1944.VI.26 d. ten pat. 1873 m. baigė Šiaulių gimnaziją. Metus studijavo Maskvos univ. matematiką, o paskui perėjo į Žemės Ūkio Akademiją, kurią baigė 1878 m. 1885 m. grįžo į Ažytėnus ir ten iki

mirties ūkininkavo. Palaikė ryšius su M. Jankumi, rinko medžiagą AUSZRAI. 1886 m. paskelbė korespondenciją.

32. *Kymantas*, Jonas, g. 1854 m. — m. 1924 m. Vilniuje. Teisės mokslus studijavo Petrapilio universitete. Ten buvo lietuvių studentų ratelio knyginkas. 1875/76 m. dalyvavo „Kalvis mėlagis“ leidime. 1885 m. slapyvarde „Jonas Stirna“ AUSZROJE paskelbė korespondenciją apie E. Volterį ir apie lietuvių kalbą. Grįžęs į Vilnių buvo lietuvių banko direktorius, advokatas, o 1920 m. Vilniaus miesto galva.

33. *Koncevičius*, Jonas, g. 1835 m. Šėduvos v. — m. po 1915 m. 1857 m. baigė Šiaulių gimnaziją — rinko lietuvių dainas. 1858—62 m. Maskvos universitete studijavo filologiją. Maskvoje gyvendamas leido rankraštinį laikraštėlį: „Kol saulė užtekės, rasa akis išės“. Nuo 1883 m. mokytojavo Rygoje gimnazijoje. 1884 m. slapyvarde „J.K.Sz.“ AUSZROJE paskelbė duomenis apie lietuvių skaičių.

34. *Kriščiukaitis*, Antanas, g. 1864.VII.24 d. Paežeriuose, Vilkaviškio a. — m. 1933.X.30 d. Kaune. Baigęs Marijampolės gimn. 1884 m. įstojo į Petrapilio univ. gamtos-matematikos fakultetą, bet 1885 m. persikėlė į Maskvą ir ten studijavo teisę, kurią baigė 1890 m. Lietuviškai pradėjo rašyti dar būdamas gimnazijoje. 1884—1885 m. slapyvardėmis „A. isz B., A.K., Antanas isz Bugnu“ ir savo pavarde AUSZROJE paskelbė virtinę rašinių (Matematiszkas žemės apraszymas ir kit.), eilėraščius (Pas mus . . .), korespondencijas. Literatūroje pasirašinėjo ir „Aišbe“ slapyvarde. Nuo 1918 m. ir iki mirties Lietuvos Tribunolo p-kas, Liet. Universiteto profesorius, liet. teisinės terminologijos kūrėjas.

35. *Krupaičius*, Kristupas (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko gauti). 1886 m. AUSZROS 4-me numeryje paskelbė eilėraščių-dainą (su gaidomis) „Niamuno kelionė“, pasirašydamas savo pavarde.

36. *Kučius*, Vilhelmas, g. 1861 m. — m. 1919.VIII.21 d. Priekulėje. Mokėsi Priekulėje, Klaipėdoje. Buvo mokytoju Melneragėje ir Paupuliuose. Mokytojaudamas rinko tautosaką. Vokiečių valdžios buvo priverstas nedalyvauti lietuviškoje veikloje. Redagavo valdžios leidžiamą KELEIVĮ. 1886 m. AUSZROS pirmame numeryje paskelbė eilėraščių-dainą (su gaidomis) „Mergytės iszėjimas“, pasirašydamas „Kuczius“. Išvertė religinio turinio knygelį.

37. *Kudirka*, Vincas, g. 1858.XII.31 d. Paežeriuose, Vilkaviškio a. — m. 1899.XI.19 d. Naumiestyje. 1871 m. įstojo į Marijampolės gimnaziją. Joje besimokydamas buvo visai pasidavęs lenkiškumo įtakai. Du metus mokėsi kunigų seminarijoje, bet iš jos buvo išbrauktas. 1881 m. sidabro medaliu baigė gimnaziją. Domėdamasis literatūra (nes 7-je klasėje jau leido humoristinį, lenkų kalba

laikraštėli) įstojo į Varšuvos univ. istorijos-filosofijos fak., bet po metų perėjo į medicinos fak., kurį baigė 1889 m. AUSZROS pirmas numeris jį sugrąžino lietuviškumui, bet AUSZROJE (1885 m. 6-me numeryje) paskelbė tik vieną rašinį: satirinį eilėraštį „Dėl ko žydai nevalgo kiaulėnos“, kurį pasirašė „Vincas Kapsas“. Jo visa kūryba yra jau „poaušrinio“ laikotarpio. Lietuvos himno autorius.

38. *Lideikis*, Juozas, g. 1858.X.30 d. Ražuose, Gruzdžių parap. Šiaulių a. — m. 1898.IX.25 d. Suginčiuose, Utenos a. Mokėsi Šiaulių gimnazijoje ir Žemaičių dvasinėje seminarijoje. Kunigaudamas ypatingai sielojosi lietuviškais giedojimais bažnyčioje. Priprašė kun. A. Dambrauską pagaminti lietuviškų giedotų mišių tekstą. Pastarasis paruošė verstinį ir savąjį tekstą. Verstiniam gaidas parašė Kauno katedros vargonininkas Juozas Kalvaitis. Tas pirmas lietuvių muziko komponuotas mišias kun. Lideikis 1886 m. savo lėšomis atspausdino Tilžėje. 1884 m. AUSZROJE paskelbė (slapyvarde „J. Mažuolis“) korespondenciją iš Ukmergės apylinkės. Rašė pasakėčias, kurių kelios buvo atspausdintos Tėvynės Sarge, kitos liko rankraštyje. Rašinėjo ir kituose laikraščiuose.

39. *Lipštas (Lipštavičius)*, Pranciškus, g. 1841.III.19 d. Šakynoje, Šiaulių a. — m. 1900 m. ten pat. 1861 m. baigė Šiaulių gimn. ir įstojo į Petrapilio univ. fizikos matematikos skyrių. Dalyvavo Maskvos lietuvių stud. kuopelėje. Prisidėjo prie 1863 m. sukilimo ir todėl buvo nubaustas 12 metų sunk. kalėjimo. J. Koncevičiui (ž. eil. nr. 33), jo ruošiamam vadovėliui, 1862 m. buvo parašęs rašinį „Apraszymas žemės turtų“, kuris, „P.L-no“ slapyvardžiu buvo atspausdintas 1883 m. AUSZROJE, nors numerių turinyje autoriumi buvo įrašytas „Pranckus Lipsztas“.

40. *Maculevičius-Mačiulis*, Jonas, g. 1862.XI.2 Pasandravoje, Šiluvos v., Raseinių a. — m. 1932.VI.28 d. Kaune. Mokėsi Kauno gimnaz. ir šeštoje klasėje pradėjo rašyti lenkiškus eilėraščius. Baigęs gimnaziją 1883 m. įstojo į Kijevo univ. literatūrai studijuoti, bet po metų įstojo į Kauno kunigų seminariją. 1888 m. buvo pasiūstas į Petrapilio dvasinę akademiją. 1892 m. buvo paskirtas Kauno kunigų seminar. profesoriumi, o nuo 1894 m. profesoriumi į Petrapilio Dvas. akademiją. Nuo 1909 m. Kauno kunigų seminarijos rektorius. Jis pats kartais sakė, kad tikrasis jo pašaukimas esąs ne menas, ne poezija, bet mokslas, tačiau lietuvių tautai, be abejonės, iš visų jo darbų reikšmingiausias yra jo poezija, kurioje jis pasireiškė „Maironio“ slapyvarde ir kuri mūsų literatūroje tapo jo antroji pavardė. Dar būdamas kleriku 1885 m. „Zvalionis“ slapyvarde AUSZROJE paskelbė eilėraštį „Lietuvos vargas“ ir V.B.“ raidėmis rašinį apie čekų kalbininką Geitlerį.

41. *Mačys, Jonas*, g. 1867 m. Ingavangio k., Silavoto v., Marijampolės a. — m. 1902.XII.15 d. Plymouth'e, Pa. 1880—1885 m. mokėsi Marijampolės gimn. 1884 m. (drauge su K. Griniumi) redagavo laikraštuką „Priešaušrį“. Atsisakęs stoti į kunigų seminariją, išstojo iš gimnazijos ir gyveno pas mokytoją J. Andziulaitį (ž. eil. nr. 4) ir čia įsitraukė į bendradarbiavimą AUSZROJE, kur rašė korespondencijų, populiarių straipsnių žemės ūkio, politikos ir net medicinos klausimais (apie cholera), spausdino savo eilėraščius ir parašė kelis literatūros kritikos straipsnius: *Mūsų vargai* (1885), *Dvase ir medega* (1886). AUSZROJE pasirašinėjo: „Danutė, J. Kardielius, J.M., J. Mažžinis, J.M . . . ys, J. Neregis, Jonas Nebylys, M . . . iu Jonas“. Vėliau bendradarbiavo įvairiuose liet. laikraščiuose pasirašinėdamas „Kekštas“. Poezijoje atsisako AUSZROS romantizmo. Įdomi jo satyra ir individualinė lyrika. Formos atžvilgiu jo poezija žymiai pralenkia kitų aušrininkų poeziją.

42. *Malinauskaitė-Šliūpienė, Liudmila*, g. 1864.II.12 d. Ručionyse, Vaškų v., Biržų a. — m. 1928.IV.7 d. Kaune. Bajorų kilmės, bet dalyvavo slaptuose lietuvių moksleivių rateliuose, ypač Mintaujoje, kur susipažino su moksleiviu Jonu Šliūpu. Dar prieš tai rašinėjo romantiškus eilėraščius lietuviškai. Šliūpui išvykus į JAV irgi ten nuvyko ir susituokė su juo. Dar būdama Mintaujoje, o paskui iš JAV 1883, 84 ir 85 metais AUSZROJE paskelbė daug eilėraščių ir korespondencijų. Rašė slapyvardėmis „Aglė, Eglė, Gula ir Szarka“. Literatūros istorijoje žinoma „Eglės“ vardu. Vėliau rašinėjo kituose lietuvių laikraščiuose.

43. *Mašiotas, Pranas*, g. 1863.XII.19 d. Pustelnikuose, Naumiesčio apyl. — m. 1940.IX.14 d. Kaune. 1883 m. baigęs Marijampolės gimnaziją studijavo Maskvos universitete matematiką. 1891—1915 m. buvo Rygoje mokytoju. Vaikų rašytojas, pedagogas. Parengė ir išleido apie 150 įv. knygų vaikams. 1884, 85 ir 86 m. AUSZROJE, pasirašydamas „Aszaka, Aszakaitis, Pr., Pranyš Aszakaitis“ slapyvardėmis paskelbė eilę korespondencijų ir straipsnių. Korespondencijas AUSZRAI siuntė iš Naumiesčio.

44. *Matulaitis, Stasys*, g. 1866.X. Stebeliškių k., Liudvinavo v. Marijampolės a. — m. 1956.IV.10 d. Vilniuje. 1886 m. baigęs Marijampolės g. studijavo Maskvos univ. mediciną. Nuo 1891 m. vertė gydytojo praktika. Dar būdamas gimnazijoje, 1884 m., slapyvarde „S. Dr.“ AUSZROJE paskelbė korespondenciją Kalvarijos apylinkės.

45. *Miežinis, Mykolas*, g. 1826.IX.23 d. Vaitiekūnų k., Grinkiškio v., Kėdainių a. — 1888.XI.12 d. Švėkšnoje. 1850 m. buvo įšventintas kunigu. Pritaręs 1863 m. sukilimui ir užtat buvo rusų tardytas. Caro administracijai reikalaujant vysk. M. Valančiaus parėdymu buvo

įkalintas Raseinių vienuolyne. Kalėdamas parengė „Lietuvišką gramatiką“ (1886) ir „Lietuviškai-latviškai-lenkiškai-rusišką žodyną“. 1885 m. AUSZROS 4/5 numeryje, pasirašydamas Kunigas Mikolas Miežinys, paskelbė eilėrašį „Mergelė mano jauna“. Eilėraštis-dainelė yra lietuvių ir latvių kalbomis.

46. *Mikšas*, Jurgis, g. 1862.III.18 d. Virkyčiuose, Šilutės aps. — m. 1903.V.1 d. Labguvoje. 1875—78 m. mokėsi Tilžės gimnazijoje. Iki 1883 m. ūkininkavo pas tėvus Sauguose. Ragainėje mokėsi raidžių rinkimą. Į AUSZROS parengimo bei leidimo darbą įsitraukė nuo pat pirmojo numerio, patalpindamas jame, „M.“ slapyvarde Kraševskio „Vitolio raudos“ aptarimą, sukėlusį daug priekaištų. Dėl nepasisėkusių vedybų 1883 m. buvo pabėgęs į Žemaitiją. 1884 m. J. Šliūpas jį parsikvietė atgal. Perimdamas iš M. Jankaus redagavimą jis AUSZRĄ redagavo iki 1886 m. 4-jo numerio. Tėvų padedamas Tilžėje buvo nusipirkęs spaustuve, kurioje spausdino AUSZRĄ ir „Nemuno Sargą“. Negaudamas atgal pinigų įdėtų į lietuviškus spausdinius bankrutavo ir spaustuve buvo priverstas parduoti. AUSZROJE savo rašinius pasirašinėjo „M., Parplis, Parplys“.

47. *Milcziauckas*, Pranas (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko gauti). 1886 m. AUSZROS 2, 3 ir 4 numeriuose yra paskelbtas apsakymas „Duonos jieszkoczei“, bet apsakymas nebaigtas spausdinti; turi įrašą: „parasze Milcziauckas Pranas“.

48. *Miliauskas (Milevskis)*, Juozas, g. 1845.III.24 d. Galnės k. Vainuto v., Tauragės a. — m. 1937.I.20 d. Šiauliuose. Mokėsi Šiaulių gimnazijoje, kur iš 4 klasės, drauge su kitais, išvyko prisidėti prie 1863 m. sukilėlių ir dalyvavo Papilės, Laukuvos ir Stemplių mūšiuose. Kurį laiką prasislapstęs, nuo 1872 m. dirbo Rygoje, policijoje. 1881 m. drauge su kitais Rygoje įkūrė Aušros giesmininkų draugiją, kurią vėliau sulenkėję nariai pavertė lenkiška draugija. Reguliariai platino, siuntinėdamas kitiems AUSZRĄ nuo pat pradžios. 1883, 84, 85 m., slapyvarde „J. Miglovara“ paskelbė eilę patriotinių ir satyrinių eilėraščių, korespondencijų. Turėjo sudaręs savo rašybą, su gausiais naujadarais.

49. *Motuzas*, Andrius (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko gauti). 1885 ir 1886 m. AUSZROJE, pasirašydamas „Sz . . . is, Szunkarys“ paskelbė korespondencijas ir apsakymėlius.

50. *Norkus-Narkevičius*, Simanas, g. 1841.III.15 d. Santakoje, Kalvarijos v., Marijampolės a. — m. 1913.I.1 d. Punske. 1868 m. baigęs Seinų kunigų seminariją, kunigavo įvairiose Suvalkijos parapijose. 1883 m. AUSZROS 3-7 numeriuose buvo atspausdintas lenkų rašyt. Kondratavičiaus poemos „Margeris“ vertimas, pasirašytas pavarde. Tų pat metų AUSZROJE, „S.N. ir S.Nark“ parašu yra

atspausdinti jojo du eilėraščiai (Girtuoklio dyvai ir kt.). Rašė „Lietuviškoje ceitungoje“, „Žemaičių ir lietuvių apžvalgoje“, „Šalti-nyje“ ir kit., ypač didaktinius aforizmus.

51. *Paškevičienė-Medekšaitė-Stankevičiūtė-Bilevičiūtė*, Stanislava, g. 1846.V.8 d. Skirmantų dv., Girkalnio v., Raseinių a. — m. 1933.IV.18 d. Paliesio dvare, Girkalnio v. Stamb. dvarininko duktė, išauklėta lenkų dvasioje, savo kaimynų M. Davainio-Silvestraičio ir A. Fromo paveikta, atlietuvėjo. Rinko lietuvių tautosaką. Rėmė AUSZROS leidimą. Parašė visą virtinę istorinių apysakų. Lietuvos nepriklaus. laikais buvo apdovanota Gedimino ordinu. 1884 m. AUSZROS 10/11 nr. yra įdėtas josios eilėraštis „Isz dainu Lietuvos“, parašytas lenkiškai, o į lietuvių kalbą išverstas „Vieversio“ t.y. M. Davainio-Silvestraičio.

52. *Radziukynas*, Juozas, g. 1844 m. Sutvoje, Suvalkų apyl. — m. 1925.IV.9 d. Suvalkuose. Mokėsi Suvalkuose. Universitetą baigė Varšuvoje. Dalyvavo 1863 m. sukilime. Lietuviškose srityse negavo darbo, todėl mokytojavo Lenkijoje. 1888 m. dirbo drauge su Varšuvos lietuvių studentų draugija. 1886 m. AUSZROS 3 nr., pasirašydamas „Lietuvos vaikas“, paskelbė korespondenciją iš Lomžos rėdybos. Daug etnografinės medžiagos, ypač apie dzūkus, paskelbė įvairiuose lenkų žurnaluose.

53. *Raila*, Stanislovas, g. apie 1844 m. Plaučiškių k., Razalimo v., Panevėžio a. — m. 1918 m. Baltos mieste, Ukrainoje. Mokėsi Panevėžio gimn., teisės mokslus studijavo Petrapilyje. 1875 m. grįžo į Lietuvą ir buvo vienas iš pirmųjų lietuvių advokatų Kaune. Pasirodžius AUSZRAI buvo jos rėmėjas. 1883, 84 m. AUSZROJE paskelbė daug rašinių, pasirašydamas „S.R., St. Szbj., St. Szunb. ir Staje Szunbajoris“. Tai buvo eilės, satyra (Apie Dante Alighieri „apsilankymą“ Lietuvoje), korespondencijos. Nebijoję AUSZROJE skelbtis kaip advokatas Kaune. Straipsnyje „Paminėjimas Byrutės kapo“ pataria tautinei dvasiai nusilpus lankytis prie Birutės kapo. Vėliau bendradarbiavo daugelyje laikraščių.

54. *Ratkus*, Aleksandras (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko gauti), savamokslis dailininkas, fotografas. AUSZROJE bendradarbiavęs savo pavarde.

55. *Rimkevičius*, Juozas, g. apie 1815 m. — m. 1901.III.4 d. 1883 m. AUSZROS 5-me nr. parašu „Rym“ paskelbė korespondenciją — (Daugiau žinių apie jį nepavyko gauti).

56. *Sakalauskas*, Ksaveras, g. 1863.IV.27 d. Kalesnykuose, Simno v., Alytaus a. — m. 1938.VI.15 d. Varšuvoje. 1883 m. baigė Veiverių mokytojų seminariją. Mokytojavo Pajevonyje, Beržininkuose, vėliau Lomžos srityje, o nuo 1908 m. Varšuvoje. 1883, 84, 85 m.

bendradarbiavo AUSZROJE, pasirašydamas „K.S.K., K.S.V., K.S. Vanagėlis, T. Varszavietis, Van, Vanagas, Vanagėlis, K. Vanagėlis“. Išleido prozos ir poezijos knygelį. Ypač jis išgarsėjo patriotine daina „Kur banguoja Nemunėlis“. Vertingiausi kūriniai parašyti 1883—1910 metais.

57. *Sauerveinas (Zauerveinas)*, Jurgis (Georg Julius Justus) g. 1831.II.15 d. netoli Hanoverio, Vokietijoje — m. 1904.XII.16 d. Oslo. Teologiją, filosofiją ir kalbas studijavo Goettingeno bei Vienos universitetuose. Daktaro titulą gavo 1873 m. Buvo kilęs iš suvokietėjusių sorbų. Mokėjo 46 kalbas, — jų tarpe ir lietuvių. Buvo susirūpinęs lietuvių reikalais ir pradėjo žodžiu bei raštu užtarti lietuvius. Kovojo dėl lietuvių kalbos teisių Rytprūsių mokyklose. Buvo įsijungęs į Tilžės „Birutės“ bei kitų lietuviškų draugijų veiklą. Parašė antrąjį Lietuvos himną „Lietuvninkai mes esam gimę“. AUSZROJE rašė pradedant 1883 m. 2 nr. ir baigiant 1886 m. Pasirašinėjo slapyvardėmis: „Drs G.J.J., Drs. G.J.J.S. a/Gr, drs G.J.J.S. į/Gr, Silvatikus, Silvatikus (dras G.J.J.S. isz Gr.)“ Daug rašė lietuvių kalbos klausimais.

58. *Sembritzkis*, Jonas Karolis, g. 1856.I.10 d., Aleckoje, Maž. Lietuvoje — m. 1919.III. Klaipėdoje. Literatūrą ir farmaciją studijavo Karaliaučiuje ir kit. Parašė Klaipėdos, Šilutės ir kitų vietovių monografijas. Buvo mozūrų kilmės, bet gyvai domėjosi lietuvių reikalais. Daug rašė Klaipėdos krašto praeities ir etnografijos klausimais. Paskelbė tais klausimais kelius tomus. 1886 m. AUSZROJE paskelbė porą straipsnių, pasirašydamas „Lenkiszkas lietuvininkų prietelius“ ir „Pigulevyczia“.

59. *Senkus*, Juozas (smulkesnių žinių apie jį nepavyko rasti) — m. 1903 m. Marijampolėje, kur ilgus metus buvo vargonininkas. Marijampolės bažnyčios aukšte turėjo slaptą knygų sandėlį. 1885 ir 1886 m. paskelbė kelias korespondencijas AUSZROJE, pasirašydamas: „J.S.P., J. Paniamuniszkis, J. S. Panoviszkis“.

60. *Sketeris*, Adomas, g. 1859.XII.14 d. Noreikonyse, Švobiškio v. Biržų a. — 1916.IV.19 d. Maskvoje. 1879—84 m. Maskvos universitete studijavo mediciną. 1884—1907 m. gydytojavo Žemelyje, vėliau kitur. Evangelikų sinodo kuratorius. Pradedant 1883 m. rašė į AUSZRĄ, pasirašinėdamas „A. Sket., Vaistininkas, Vaistytovas“.

61. *Sketeris*, Laurynas, g. 1862.III.31 d. Noreikonyse, Biržų a. — m. 1928.II.29 d. Dainiūnuose, Joniškėlio v., Biržų a. Adomo S., gydytojo brolis. „K. Vanagėlis“ slapyvarde 1886 m. AUSZROJE paskelbė korespondencijas.

62. *Slančiauskas*, Matas (Motiejus) Jonas, g. 1850.II.9 d. Trum-

paičiuose, Gruzdžių v. — m. 1924.III.11 d. Reibenių k., Skaisgirio v., Šiaulių a. Rašyti ir skaityti išmoko iš tėvo — medinių indų drožėjo. Kelius metus lankė „daraktorių“ pamokas. Buvo keliaujantis siuvėjas. Mokė vaikus skaityti. Turėjo nemažą biblioteką. Rinko tautosaką. Surinko apie 4500 įvairių tautosakos kūrinių. 1883—1885 m. AUSZROJE yra paskelbęs korespondencijų ir etnografinių smulkmenų, o taip pat ir eilėraščių. Pasirašinėjo „M.Sl., M.Sl. isz Tr.“ ir savo pavarde.

63. *Smilgius*, Pranas. Jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko gauti, bet žinia, jog tarnavo rusų kariuomenėje karininku ir su J. Šliūpu dalyvavo 1884 m. susitikime pas P. Kriaučiūną, kada ten buvo surašytas, jau minėtas, raštas Varšuvos generalgubernatoriui. 1885 m. AUSZROJE paskelbė kelias korespondencijas.

64. *Spudulis*, Jonas, g. 1860.I.19 d. Pašvinėje, Kurtuvėnų parap., Šiaulių a. — m. 1920.VII.6 d. Tauragėje. 1881 m. baigė Šiaulių g. 1885 m. baigė Petrapilio Karo medicinos akademiją. Gydytojavo Taškente, Samarkande, o vėliau Lietuvoje. Rinko medžiagą lietuvių kalbos žodynui. Apie 1882 m. sudarė savitą rašybą. Su J. Šliūpu buvo parengęs „Ūkininko kalendorių“, bet negavo leidimo išleisti. 1885 m. su P. Matulioniu išleido pirmąjį lietuvišką aritmetikos uždavinyną. Su tuo pačiu P.M. leido rankraštinį laikraštėlį (Žinių neszėjis). 1883, 84, 85 m. bendradarbiavo AUSZROJE, rašydamas „Gailutis“ ir „J. Gailutis“ slapyvardėmis.

65. *Šliūpas*, Jonas, g. 1861.II.23 d. Rakandžiuose, Šiaulių a. — m. 1944.XI.6 d. Berlyne. 1880 m. baigęs Mintaujos vokišką gimnaziją, studijavo Maskvos universitete filologiją, o vėliau teisę. Drauge su kitais M. univ. studentais leido hektografuotą laikraštį „Aušrą“. Nuo 1882 m. Petrapilio univ. studijavo gamtos fakultete. 1884 m. išvyko į JAV, kur 1891 m. baigęs medicinos mokslus gydytojavo. Vienas iš AUSZROS kūrėjų ir (trumpalaikis, bet įtakingas) redaktorius. Jo rašinių, kaip jau buvo minėta, veik visuose AUSZROS numeriuose. Pasirašinėjo „J.K.Sz., J.K.Szl., J.S. Anžuolaitis, J.S.K., J.S. Kuoksztis, J.Sl., Prascziokėlis, sz.“, o taip pat ir savo pavarde. Redagavo daug laikraščių, organizavo daug įvairių organizacijų. Su kun. A. Burba JAV-bėse pradėjo kovoti dėl lietuvių ateivių išlaisvinimo iš lenkinimo įtakos.

66. *Šliūpas*, Stasys (o ne Silvestras, kaip nurodyta LE XXX tome) g. 1859 m. Rakandžių k., Gruzdžių v., Šiaulių a. 1880 m. buvo įstojęs į kunigų seminariją, bet 1881 m. grįžo ūkininkauti. 1883 m. įstojo į Petrapilio universitetą ir ten išklausė teisę. Ūkininkaudamas sutelkė pirmuosius savo apylinkės knygnešius ir platino Mažojoje Lietuvoje spausdintus leidinius. Taip pat įsitraukė ir bendradarbiavi-

mą AUSZROJE. 1885/86 m. „Tautkus“ slapyvarde parašė kelias korespondencijas. Mirė 1911 m. Auksučiuose, Šiaulių a.

67. *Tamašauskas*, Petras (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko rasti), esą buvęs „daraktoriumi“, netoli Gruzdžių, Dargaičiuose. 1885 m. AUSZROJE paskelbęs korespondenciją „Tarn“ kryptonimu.

68. *Tamošiūnaitė*, Uršulė g. 1847.XII.1 d. Vėžionyse, Kupiškio v. Panevėžio a. — m. 1906.V.13 d. Pajuodupėje, netoli Kupiškio. Pramokusi rašto slaptoje mokykloje Kupiškyje, daraktoravo gimtinės apylinkėse. Susirašinėjo su kun. A. Baranausku. Sukūrė eilėraščių gamtos motyvais. Jos kūriniai plito rankraščiais ir buvo dainuojami aplinkiniuose kaimuose. Esą, jos eilėraštis tilpęs ir 1886 m. AUSZROJE („Zoryna Gr.? slapyvarde).

69. *Užupis*, Jonas, g. 1848.V.24 d. Šunkariuose, Lukšių v., Šakių a. — 1917.X.26 d. Seinuose. Baigęs Seinų kunigų seminariją ypatingai sielojosi dėl krašto lenkėjimo. Savo eilėraščiuose smerkė sulenkėjusią bajoriją ir nutautusius lietuvius inteligentus. 1885/86 m., pasirašydamas „Szerenga, U.“ slapyvardėmis AUSZROJE paskelbė korespondencijas, o taip pat satyrinius eilėraščius.

70. *Vaičaitis*, Vincas (jokių smulkesnių žinių apie jį nepavyko rasti, nors apie jį savo laiškuose rašo J. Šliūpas). 1884 m. AUSZROJE, pasirašydamas kryptonimais „V.V., V. Vaicz., V.Vt.“ paskelbė kelius eilėraščius ir korespondencijas.

71. *Vileiškis*, Petras, g. 1851.I.25 d. Mediniuose, Pasvalio apyl. — m. 1926.VIII.12 d. Palangoje. 1870 m. baigė Šiaulių gimn. 1874 m. baigė Petrapilio univ. Fizikos ir matematikos fakultetą, o 1880 m. Petrapilio kelių inžinierių institutą. Dalyvavo Petrapilio lietuvių draugijose. Leido laikraštėlį „Kalvį Mėlagį“. Išspausdino legaliai kelias liet. knygutes. Rūpinosi spaudos draudimo panaikinimu. 1884/85 m. slapyvarde „Gintautis“ AUSZROJE rašė statybos medžiagų klausimais. 1923 m. gavo Liet. Univ. garbės daktaratą.

72. *Vištelis (Višteliauskas)*, Andrius Jonas, g. 1837.XI.24 d. Luobinėje, Zapyškio v., Kauno a. — m. 1916.VIII.2 d. Buenos Aires, Argentinoje (psichiatrinėje ligoninėje). Dalyvaudamas 1863 m. sukilime buvo sužeistas ir pateko į nelaisvę, bet pabėgo. Dėl sužeidimo liko invalidas. 1864 m. emigravo į Paryžių. Lietuviškumo klausimais susikirtęs su emigrantų lenkiškais vadovais įstojo į Garibaldžio kariuomenę Italijoje. Tirolyje, kautynėse pateko į austrų nelaisvę. 1870—1886 m. gyveno Poznanės srityje, ūkininkaudamas. Bendravo su rašytoju J. I. Kraševskiu. Prisidėjo prie AUSZROS steigimo, rėmė ją pinigais ir raštais, kelis kartus šiuo reikalu lankėsi Rytprūsiose. Palaikė ryšius su J. Mikšu, J. Zauerveinu, J. Basanavičiumi, J. Šliūpu, M. Jankumi. Prūsijos valdžios verčiamas

1886 m. turėjo parduoti ūkį ir išvykti iš Vokietijos ribų. Emigravo į Braziliją, o vėliau į Argentina kur vertėsi prekyba ir turėjo siuvyklą. Kelis kartus sukčių apgautas susirgo ir nuo 1889 m. buvo psichiatrinėje ligoninėje. AUSZROJE paskelbtuose eilėraščiuose „Lietuviškoji kalba“, „Regėjimas“ romantiškai aukštino lietuvių kalbą. Pasirašydamas „J.A.W.L., J.A.V.L. ir J.A.V. Lietuvis“ AUSZROJE rašė 1883 ir 1884 metais, nes vėliau turėdamas daug sunkumų su Prūsijos valdžia ir šeimoje, neturėjo galimybės rašyti ir AUSZRAJŲ rėmė tik piniginiai. Ypač 1883 m. jojo rašiniai AUSZRAI turėjo didelės reikšmės. Tai buvo: „Lietuwiszkoji kalba“, „Isz lietuvių literaturos“, „Regėjimas (tos poemos pradžia sudaro ir dabar dainuojama daina „Op! op! kas ten? . . . Nemunėli!“), „Tiesos zerkolas“, „Szviesia“, „Szviesunas ir pelėda“.

73. *Voska*, Kristupas, g. 1861.XII.21 d. Stolbekiuose, Tilžės a. — m. 1905.XI.1 d. Tilžėje. Lietuviško jaunimo draugijos, įsikūrusios 1883 m., iniciatorius, Tilžės lietuvių choro ir draugijos organizatorius. 1885 m. paskelbė rašinį AUSZROJE, pasirašydamas jį „K.V.“ slapyraidėmis.

74. *Zičkus (Zičkauskas)*, Tomas, g. 1844.XII.21 d. Simanėliškiuose, Vilkaviškio a. — m. 1929.VII.21 d. Marijampolėje. 1959—63 m. mokėsi Marijampolėje. Dalyvavo 1863 m. sukilime. Paskelbus sukilėliams amnestiją, vėliau mokytojavo įvairiose pietų Lietuvos vietovėse. 1884—1886 m. AUSZROJE paskelbė ist. tematikos poemėles, humoristinių eilėraščių, korespondencijų pasirašydamas kryptonomais „T.J.J.L . . . s, T.J.L . . . is, T.J. Linkis. T.J.L.J., T.J.L. Žintautis, T. Linkis, T. L. Zuikis“. Varšuvos apygardos mokslo kuratoriui raštu įrodinėjo „graždankos“ netinkamumą lietuvių kalbai.

Be šių, čia paminėtų, dar liko neišaiškinti autoriai tolimesnių (viso 21) slapyvardžių. Daugumoje jos liečia smulkias, korespondencines žinias, kurių autorius išaiškinti padėtų tik AUSZROS „archyvas“.

Savo ruožtu, aukščiau pateiktos žinios apie bendradarbius rodo, kad tik nedidelė jų dalis pakankamai svariai prisidėjo prie AUSZROS pasirodymo. Tokiais buvo: J. Andziulaitis, P. Arminas, J. Basanavičius, M. Davainis-Silvestraitis, M. Jankus, A. Kriščiukaitis, J. Mačys, L. Malinauskaitė-Šliūpienė, J. Mikšas, J. Miliauskas, S. Raila, K. Sakalauskas, J. Sauerveinas, J. Šliūpas, A. Vištelis, T. Žičkus.

AUSZROS bendradarbių tarpe vyravo jaunesnioji karta. AUSZROS pasirodymo metais, tik kokie 8 bendradarbiai turėjo virš 50 m. amžiaus: Akelaitis 54, Ant. Baranauskas 52, Fromas-Gužutis 61, Gadliauskas 65, Katelė 52, Miežinis 57, Rimkevičius 68, o

Sauerveinas 52. Tuo tarpu Andziulaitis tik 19, Basanavičius 31, Davainis-Silvestraitis 34, Jankus 25, Kriščiukaitis 19, Mačys tik 16, Mikšas 20, Miliauskas 38, Raila 39, Sakalauskas 20, L. Šliūpienė 19, o J. Šliūpas 22.

Aušrininkai buvo ūkininkų ir iš dalies stambesnių žemvaldžių vaikai, daugiausia aukštųjų mokyklų studentai, Šiaulių, Marijampolės gimnazijų mokiniai, kunigai ir klerikai, mokytojai ir Veiverių seminariai, vienas kitas gydytojas, inžinierius, valdininkas, rečiau ūkininkas ar amatininkas. Išskyrus Mažosios Lietuvos lietuvius, aušrininkai gavo eiti rusiškas mokyklas dar tuo metu, kada jų aplinką stipriai veikė lenkų kultūra, kalba ir literatūra, tačiau gal tik pavieniai senesnios karto atstovai — Akelaitis, Baranauskas, Katelė — liko ištikimi unijos tradicijoms.

AUSZROS gadynės apibūdinimą negalima taikinti vien 1883—1886 metams, kai jis buvo leidžiamas, nes jo įtaka, jam nustojus eiti, neišnyko. Ir „Garsas“ ir „Varpas“ ir daugybė kitų laikraščių, nežiūrint į jų tarpusavio ideologinius skirtumus, atsirado todėl, kad PRIEŠ TAI buvo AUSZRA. Matėme, kad AUSZRĄ, ypač jaunimas, gaudamas ją, kartis nuo karto iš knygnešių, ją skaitė porą dešimtmečių.

Idėjiniu požiūriu AUSZRA liko gyva ir po šimto metų, nes jos mintimis žmonės nenustojė domėtis, nes jos iškelti klausimai ir šiandieną yra gyvi, aktualūs. AUSZROS šauksmas kuo labiau domėtis savo krašto praeitimi, nes tai padeda įsigilinti į bėgamuosius krašto reikalus ir šiandieną yra aktualus. Tai liūdija dabar Lietuvos pogrindyje leidžiama „Aušra“. Be įsigilinimo į Lietuvos praeitį neįmanu ginti Lietuvos bei lietuviybės reikalus, taip okupuotoje Lietuvoje, taip ir išėivijoje. Ta prasme AUSZROS puslapiai ir šiandieną gali būti savitu vadovėliu ieškant priemonių tai kovai tęsti.

Santykis jėgų lietuvių kovojančių dėl savo krašto išlaisvinimo ir okupanto pajėgų ir šiandieną yra analogiškas tų pajėgų santykiui AUSZROS laikais. Menkomis pajėgomis ir nedrąsiomis pastangomis AUSZRA subūrė jaunąją Lietuvos šviesuomenę į bendrąjį didelį tautos darbą, padrąsino ją griežčiau savo pageidavimus reikšti, paskatino ją skelbti ir platinti Tautos pabudimo idėją. Iš AUSZROS skelbtų minčių išaugo ir supratimas, kad lietuviai ir Lietuva, tai ne vien palaidas konglomeratas savo keliais einančių žemaičių, aukštaičių ir kitų, bet viena tauta ir vienas kraštas. O Lietuvos kaimynams ir priešams — lenkams, rusams bei vokiečiams — AUSZRA buvusi pirmą kartą viešai iškelta lietuvių tautinė vėliava, kuri privertė nuo to laiko, kad ir nekeičiant senos taktikos, vis dėl to lietuvių paisyti.

Šiandieną AUSZROS minčių pasėkoje anie lietuvių atsiekti
laimėjimai gal kai kam gali atrodyti mažos svarbos klausimais, bet
tada jie lietuvių tautai buvo gyvybiniai. Juk pats Lietuvos, lietuvių
tautos vardas, tada bėmirstantis, šiandieną yra surištas su gyva
tauta, su gyvos tautos kalba, su gyvu nors ir pavergtu kraštu. Jau
vien todėl būtina niekad neužmiršti AUSZROS darbų.

Paruošė Jonas DAINAUSKAS

1. Alekna, Antanas, *Žemaičių Vyskupas Motiejus Valančius*, Kaunas, Šv. Kazimiero Draugija, 1922.
2. Andziulaitis-Kalnėnas, Juozas, *Raštai* (Lituanistinė Biblioteka), Vilnius, Vaga, 1971.
3. AUSZRA (Lietuvių Tautos Praeitis, t. VI, k. 1 (4), Chicago, Lietuvių Istorijos Draugija, 1983.
4. AUSZRA, 1885 m., 1-12 nr. ir 1886 m., 1-6 nr., Tilžė, 1885/1886.
5. „Aušra“, str., LE t. I, 465-473 p., Boston, 1956.
6. „Aušros“ 40 m. sukaktuvėse 1883-1923, perspausdinta iš 1923 m. Žvaigždės, Philadelphia, 1923.
7. Basanavičius, Jonas, *Rinktiniai raštai* (Lituanistinė Biblioteka), Vilnius, Vaga, 1970.
8. Biržiška, Mykolas, *Lietuvių tautos kelias I-II tomai*, Los Angeles, 1952/1953.
9. Jakštas, Juozas, „Aušra“ — Tautos gaivintoja, str. Aidai, 1983, nr. 1, 1-8 p.
10. Jakštas, Juozas, *Dr. Jonas Šliūpas*. Biografija; dr. Šliūpo raštai ir tautinė veikla. Chicago, Akademinės Skautijos Leid., 1979.
11. Janulaitis A[ugustinas], *Mikalojus Akelaitis*, Vilnius, Mintis, 1969.
12. Jonikas, Petras, „Aušra“ ir mūsų kalba“, str. Naujoji Viltis, Chicago, 1981 m., nr. 14, 55-70 p.
13. Jurginis, Juozas, *Mikalojus Katkus*, Vilnius, 1963.
14. Katkus, Mikalojus, *Raštai*, Vilnius, Vaga, 1965.
15. *Lietuvių Literatūros Istorija* t. II, Vilnius, Mintis, 1958.
16. *Lietuvių Literatūros Istorija I (iki 1940 m.)*, Vilnius, Vaga, 1979.
17. *Lietuvių Literatūros Kritika*, t. I, Vilnius, Vaga, 1971.
18. Merkys, Vytautas, „Aušra“ (1883-1886), str. Kultūros Barai, Vilnius, 1983, nr. 3, 56-59 p.
19. Merkys, Vytautas, *Lietuvos valstiečiai ir spauda XIX a. pabaigoje — XX a. pradžioje*, Vilnius, Mokslas 1982.
20. Merkys, Vytautas, *Nelegalioji lietuvių spauda kapitalizmo laikotarpiu (ligi 1904 m.)*. Politinės jos susikūrimo aplinkybės, Vilnius, Mokslas, 1978.
21. Naujokaitis, Pranas, *Lietuvių literatūra*, Tuebingen, Patria, 1948.
22. Ochmanski, Jerzy, *Litewski ruch narodowo-kulturalny w XIX wieku (do 1890 r.)*, Białystok, Białostockie Towarzystwo Naukowe, 1965.

23. Palionis, Jonas, „Aušros“ nuopelnai gimtajai kalbai, *str.* Mokslas ir gyvenimas, 1983, nr. 3, 14-15 p.
24. Šliūpas, Jonas, „Minės apie mano prietikius prie „Auszros“, *str.* „Varpas“, 1903 m., no. 3, 29, 45 p.
25. Šliūpas, Jonas, *Rinktiniai raštai* (Lituanistinė Biblioteka), Vilnius, Vaga, 1977.
26. Tumas, Juozas, *Lietuvių literatūros paskaitos*, (Draudžiamasis laikas. Aušrininkų grupė), Kaunas, 1924.
27. Vaitiekūnienė Aldona, „Aušros“ poveikis literatūros kūrėjams, *str.* Literatūra ir Menas, Vilnius, 1983 nr. 15, 4/5 p.
28. Žilevičius Juozas, *Aušra ir lietuviškoji muzika*, Chicago, Muzikos Žinios, 1957.